

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

1 De mendacio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

INSTITUTIONVM
 MORALIVM
 PARTIS TERTIAE
 LIBER DECIMVS TER-
 TIVS.
 DE OCTAVO DECALOGI
 PRAECEPTO.

PRimo notandum, hoc praeccepto principaliter prohiberi omne falsum testimonium, dictum contra Proximum, vt docet S. Thomas 2. 2. *quæst. 122. artic. 5. ad 2.* Secundario verò prohibetur etiam hoc praeccepto omnis significatio inordinata verborum, signorum, factorum, qualia sunt mendacia, contumeliae, susurrationes, derisiones, detractioes, & alia huiusmodi. Sic etiam prohibentur libelli infamatorij, adulationes, iudicia temeraria, de quibus est singulatum tractandum.

Secundo notandum, omnia peccata, quæ contra hoc Praecceptum perpetrantur, ad tria capita, seu genera reduci posse. In primo genere continentur omnia peccata, quæ committuntur contra famam, vel honorem proximi per detractioem, contumeliam, vel derisionem. In secundo genere continentur omnia peccata, quæ in iudicio temerario consistunt, In tertio genere continentur omnia peccata, quæ in iudicio publico contra proximum per falsi criminis impositionem committuntur, qualia sunt peccata testium, iudicum, reorum, scribarum, notariorum, aduocatorum.

Tertio notandum, in hoc praeccepto etiam esse differendum de obligatione regendi, aut detegendi secretum, & de peccatis, quæ in prodendis secretis admittuntur.

De Mendacio.

CAPVT I.

PRIMO notandum, mendacium posse sumi dupliciter, nimirum late, & strictè, siue proprie. Late acceptum, conuenit non solum vocibus, quibus, vt rerum signis, & notis in sermonibus vtitur, sed etiam nutibus, & rebus ipsis, & factis, quibus tanquam signis aliquando, vti solemus ad aliquid aliud significandum, ac ita ad mendacium rediguntur, hypocrisis, fictio, fabula, simulatio, fraus, insidiae. Strictè acceptum mendacium, conuenit solum vocibus, quas, vt rerum notas in sermone vsurpamus.

Secundo annotandum ex Bonau. Gabriele, & alijs; sermo communiter, & refertur ad rem, & ad intentionem loquentis. Vt refertur ad rem, cuius est signum, & nota, dicitur verus, vel falsus. Verus quidem, cum adæquatur rei, hoc est, quando cunque res ita se habet, sicut sermo significat. Falsus verò, cum non adæquatur rei, hoc est, quando res aliter se habet, quam sermo significat; vt verò sermo refertur ad intentionem dicentis, tunc homo dicitur verax, vel fallax in loquendo. Verax, quando is, qui loquitur, solitus est credere, & intendere id, quod sermo exterior sonat: fallax verò, quando aliud credit, & inten-

dit, quam exterior sermo significat. Ex quo sequitur, vt quis dicendo verum, possit esse fallax, & mendax homo, & dicendo falsum, possit esse verax, vt docet Augusti, *lib. de mendacio. c. 3.*

Tertio notandum, mendacium strictè, & proprie sumptum, esse dictum, quo aliquid contra id, quod mente, & animo credimus, siue habemus, affirmamus, vel negamus. Vnde ad mendacium non solum sufficit falsum dicere: nam, si falsum dicamus, putantes nos verum dicere, non mentimur, sed fallimur.

Requitur ergo, vt dicamus aliquid contra id, quod animo, & mente concipimus, & credimus. Vnde si verum dicamus, putantes nos falsum dicere, mentimur, quia loquimur contra id, quod mente credimus. Augusti. *loco citato.*

Si roges, An ad mendacium requiratur, vt sit dictum ex intentione fallendi audientem? id enim docere videtur Augusti. *lib. de mendacio. c. 3. q. 4.* & Gratianus. 22. *quæst. 2. cap. Beatus. §. Ille;* opè ait: Mendacium est significatio veris cum voluntate fallendi. Respondetur, non requiri, sed satis est, vt sit dictum contra id, quod mente credimus, quando loquimur, siue intendamus alium audientem decipere, siue non.

Si roges, An ad mendacium requiratur, vt sit dictum ex animo, & intentione dicendi? Respondetur, requiri: hoc est,

hoc est, quod aliqui docent ad mendacium requiri, ut in dictum ex intentione fallendi audientem: nam nihil aliud videtur docere, quam mendacium esse, dictum ex intentione decendi falsum, & hoc sensu intelligitur Augustinus. & Gratianus supra citati.

Quod notandum, mendacium communiter dicitur in iocolum, officiosum, & perniciosum: iocolum est, quod dicitur gratia ioci. & oblationis: officiosum est, quod ratione vultus propriæ, vel alterius dicitur, quodque alicui prodest, & nulli nocet. Perniciosum est, quod damnum infert dicenti, vel audienti, vel alteri, de quo sermo est. Sa. Thom. 2. 2. q. 110. artic. 2.

Quod notandum, latè mendacium acceptum esse signum aliquod exterius representans aliter, quam credit, & intendit is, qui vitur eo.

Dubium, an aliquando liceat mentiri, nimirum pro bono aliquo magno assequendo, vel tuendo, aut confirmando, vel pro malo aliquo proprio, vel alieno devitando, nimirum pro seruanda vita, vel fama, salute, vel honore innocenti, item pro occultando aliquo virtutis bono, gratia humilitatis? Respondetur, licet fuerit quorundam, & Gentilium, & Christianorum opinio, licitum esse aliquando mentiri, nimirum in his casibus, qui in dubio proposito referuntur; nihilominus tamen est communis omnium Theologorum, & Canonistarum opinio, nunquam esse licitum mentiri, ut docet S. Thomas 2. 2. q. 110. artic. 4. Et videtur colligi ex cap. super eo de V. iuris, & c. faciat, & c. Signis. c. causa. cap. Nequis 22. q. 110. Augustinus scripsit librum vnum de mendacio ad Consentium, & alterum contra mendacium ad eundem, in quibus ostendit falsam hanc esse opinionem: etiam ratio id probat, quia non sunt faciendæ mala, ut inde veniant bona: ergo non est mentiendum, ut vitam alterius conserues.

Si obicitur, Furari est per se malum, & tamen licitum est accipere alienum, ut extreme necessitati alterius succurramus: ergo etiam erit licitum mentiri, ut alium per nos extremo vitæ periculo liberemus. Respondemus, esse disparem rationem, quia in extrema necessitate temporalia bona, sunt communia, quo ad vsum. Item si in extrema necessitate alienum accipitur, non accipitur invito domino rationabiliter, nam in eo casu quisque debet suo proximo succurrere; at verò in sermone aliquid contra mentem dicere, cum sit reuera mendacium, non excusatur, eo quod quis mentiatur, ut alium à morte liberet: sicut etiam non excusatur, si quis furetur, vel per vltimum aliquid accipiat, ut det elemosinam: non enim, quæ sunt per se, & ex natura sua mala, excusantur à causa, ex eo quod ex bona intentione referantur in bonum finem alicui enim ex bona intentione finis, electio medij, quod est per se malum, excusatur, quod est absurdum.

Dubium secundum, An omne mendacium sit mortale peccatum? Respondetur, ex communi omnium sententia mendacium iocolum, quod nulli nocet, esse duntaxat veniale peccatum. Item officiosum mendacium solum esse veniale. Perniciosum verò, ex natura sua esse mortale, fieri tamen veniale ex accidenti, nimirum ex leuitate materiz, item ex imperfectione actus, hoc est, quando non est plenè deliberatum.

Dubium tertium, An mendacium omne in confessione sacramentali dictum, sit mortale peccatum, siue quis neget se fecisse veniale, quod fecit, siue affirmet se fecisse quod non fecit.

Dux sunt opiniones, Prima asserit, in vniuersum esse mortale peccatum. Caueranus 2. 2. q. 110. a. 1. ad 3. & in summa, verbo confessio. condit. 4. huc potius accedit Tabien confessio 2. q. 110. Armilla verbo confessio sacramentalis, § 3. Ratio horum est, quia sit magna iniuria sacramento, quoniam in confessione ponitur, ut materia id, quod est falsum. Secunda opinio ait, non semper esse peccatum mortale, ut puta si sit leue ex materia: sic Victoria De sacramentis Tract. De confessio. num. 170. Soto. lib. de iust. 3. q. 110. artic. 1. ad 2. & in 4. d. 18. q. 110. 2. a. 4.

Syluester, c. 1. q. 110. quasi 8. Angelus confessio sacramentalis 1. num. 6. & 7. Nauarrus de venit. Dist. 1. c. 1. q. 110. num. 12. & sequenti. In hac re certum est, quod omnes, mendacium esse veniale peccatum, quando non est ex plena aliqua deliberatione dictum, etiam in confessione sacramentali. Tota difficultas est, an mendacium scienter in confessione sacramentali dictum, sit veniale peccatum ex leuitate materiz. Et in hoc consistunt duo superiores opiniones.

Secunda opinio est probabilior: nulla enim est ratio, qua demonstratur, prædictum mendacium esse mortale peccatum, nam cum sit leue, non infert sacramento magnam iniuriam.

Si quartas, an sit mortale peccatum, si quis in confessione scienter confiteatur peccatum veniale, quod non fecit? Paludanus in 4. Dist. 21. q. 110. artic. 1. videtur docere esse mortale peccatum, quia facit esse materiam sacramenti id, quod non est. In hac re est cum distributione loquendum: si quis vnum tantum veniale peccatum confiteatur sacramentaliter, si scienter illud peccatum sibi falso imponat, & scienter nihilominus absolutionem sacramentalem recipiat, tunc is peccat mortaliter, non quidem ratione mendacii, quod cum leue sit, semper est veniale peccatum, sed propter sacrilegium, quod committit, nimirum recipiendo absolutionem sacramentalem absque illa materia sacramentali. Si verò cum illo peccato veniale, quod sibi falso imponit, exconfiteatur verè alia peccata siue venialia, siue mortalia, tunc ille non peccat mortaliter, qui tunc eo casu adest legitima sacramenti materia, & mendacium solum est leue.

Si secundo roges, an si quis faciat confessionem generalem suorum omnium peccatorum, & neget in confessione aliquod veniale peccatum, quod verè commiserit, aut neget aliquod mortale, quod alicui in alia confessione sacramentali est verè, & legitime confessus, & à quo est legitime absolutus, peccet mortaliter? Respondetur, non esse peccatum mortale, quia est mendacium vel de re leui, nimirum de peccato veniali, vel de re ad eam confessionem non pertinenti, ut est peccatum mortale, alias legitime in confessione detectum, & per absolutionem remissum. Sic Nauarrus de venit. Dist. fratres 5. nu. 24.

Amplius si roges, an si quis decernat se aliquod veniale peccatum confiteri, quod non fecit, & deinde ex ea deliberatione cōfiteatur se illud peccatum fecisse, mortaliter peccet? Nauarrus loco citato num. 27. Caueranus in summa loco supra dicto secutus, videtur docere istum mortaliter peccare, si confiteatur ex illa deliberatione: secus verò, si mentis propositum mutet, nimirum, si illud veniale peccatum in confessione dicat ex alia animi intentione.

Hæc Nauarrus sententia est obfcura. Eius sensus videtur esse, quod si quis dicat, se fecisse aliquod veniale peccatum, quod non fecit ea animi intentione, ut illud in confessione fateatur, tanquam materiam propriam confessionis, ut super illud absolutionem accipiat, esse peccatum mortale, & hoc verum est, quia in hoc casu facit materiam confessionis, quæ non est materia. Si verò illud confiteatur ex alia animi intentione, & alia peccata confiteatur vbi esse peccatum mortale, quia non dicit illud, ut materiam propriam confessionis.

Quod si obicitur; Saltem recipit absolutionem ab illo, nam sacerdos absoluit ab omni peccato auditio in confessione: Respondetur, Sacerdotis intentionem solum esse absoluendi omni peccato auditio, quod sit materia illius confessionis: sicut si sacerdoti consecrandi proponeretur multi panes, inter quos esset aliquis non triticus, tunc licet super omnes verbum consecrationis proferat, solum est eius intentio profetendi super panem triticum. Sic Nauarrus loco citato num. 37.

Si tertio roges, an si quis dicat sacerdoti, se generalem omnium suorum peccatorum confessionem facere, & deinde scienter neget certum veniale peccatum, quod fecerat, vel certum mortale peccatum, quod alias fuerat legitime confessus

confessus per confessionem sacramentalem, peccat mortaliter. Sunt, qui id affirmant, quia in principio confessionis dicit se velle facere generale omnium peccatorum confessionem, & deinde non facit, decipiendo sacerdotem. Sed dicendum est, hoc mendacium non esse peccatum mortale, quia non decipit sacerdotem in re gravi: non enim tenetur singula venialia, nec mortalia alias legitime in confessione detecta, & per absolutionem remissa, confiteri iterum.

Sequitur ex dictis non peccare mortaliter, si quis in confessione dicat alia mendacia leuia ad ipsam confessionem non pertinentia, vel non facientia, V. g. si dicat se esse diuitem, cum sit pauper, vel nobilem, cum sit ignobilis, vel otium ab hoc, vel ab illo, vel illo loco, cum tamen non sit. Nauarrus loco citato num. 23.

Sequitur secundò, non esse peccatum mortale in eo, qui confitetur se commississe aliquod mortale peccatum, quod non fecit, si id faciat bona fide, putans se in hoc non male facere, aut se sequi in hoc tutiorem confitendi viam, quoniam putat melius esse, se plurimum accusare in confessione. Sic Nauarrus loco citato num. 26. & 27.

Dubium quartum, An omne mendacium, etiam leue, scienter dictum in iudicio, sit mortale peccatum? Dux sunt opiniones, Prima affirmat, quæ est Caietani 2. 2. questio. 67. artic. 1. ad 3. & 9. 110. artic. 4. ad finem. Eiusdem sententia videtur esse Syluester verb. Mendacium §. 3. Armilla eodem verbo num. 2. Antoninus par. 2. tit. 10. cap. 1. §. 3. Probat Caietanus, quia S. Thomas 2. 2. q. 69. artic. 1. ait, omne mendacium in iudicio contra ipsum iudicium, dictum, esse peccatum mortale.

Opinio secunda ait non esse mortale peccatum. Sic Nauarrus de penitentia dist. 3. cap. fratres num. 20. & in Manuali, cas. num. 3. Couarrua lib. 1. Variarum resolutionum. c. 1. nu. 2. Sotus de ratione regendi, & detegendi secretum, memb. 2. quest. 7. Conclus. 2. & lib. 3. De iustitia, questio. 6. artic. 1. in fine, Imola, Alexander quos citat Couarrua loco citato. Et hæc sententia est verior, quia cum sit mendacium in materia leui, non sit magna iniuria iudicio. Vnde sequitur, vt iudex, qui dum iudicat, misceat mendacia leuia, non pertinentia ad iudicium, non peccet mortaliter. Et idem est dicendum de teste, aut parte litigante, aut ait Nauarrus loco citato, num. 31. & Couarrua 2. 2. q. 10. art. 4.

Dubium quintum, An quanto, & in quibus casibus mendacium sit mortale peccatum? Respondetur esse.

Primo in materia, si rebus Fidei Catholice. V. g. Si quis scienter dicat aliquid contra scripturam sacram, vel contra traditionem Fidei, vel contra definitionem vniuersalis Ecclesie, vel Concilij generalis, aut prouincialis, confirmati ab Ecclesia, S. Thomas 2. 2. questio. 110. artic. 4. & Caietanus ibidem. Nauarrus Manuali cap. 18. num. 4. Syluester verb. Mendacium num. 3.

Secundò, in rebus pietatis, & cultus diuini. V. g. si quis fingat falsas reliquias, vel falsa miracula. S. Thomas 2. 2. quest. 110. artic. 4. ad 5. & Caietanus ibidem, Nauarrus De Penitentia Distinct. 5. cap. Fratres num. 14.

Tertiò, in rebus doctinæ. V. g. quis doceat, vel consulat scienter aliquid, bonis moribus repugnans, nimirum, quod aduerseat vel legi naturali, vel Diuina, vel Ecclesiastica, vel civili, vel consuetudini vim legis habenti; aut si quis doceat sententiam contra communem sanctorum omnium auctoritatem, si eam doceat temere absque vlla ratione firma, aut probabili.

Quartò, quando quis scienter dicit mendacium cum graui proximi damno, nimirum vite, aut salutis spiritualis, vel corporalis, vel libertatis, vel famæ, vel honoris, vel bonorum temporalium.

Quintò, quando quis mendacium, etiam si leuissimum, iuramento assertorio confirmat, vt est communis omnium Doctorum sententia. Et hoc intelligitur tam in iuramento assertorio, quam in promissione, si vt assertoria sunt, V. g. iurat, quis se facturum, vel non facturum rem aliquam leuem, si iuret mendaciter, hoc est, sine animo, & intentione

faciendi id, quod iurat, peccat mortaliter, quia deesse intentionem faciendi id, quod iuramus, est deesse veritatem in eo, quod asserimus.

Dubium sextum, An prædicator peccet mortaliter, si scienter in officio prædicationis mendacium dicat in leui materia?

Dux sunt opiniones, prima asserit, eum peccare mortaliter, quia quantumvis sit leue mendacium, facit tamen magnam iniuriam officio prædicandi, quod exercet: sic Syluester verbo Mendacium quest. 4. Caietanus in Summa, verbo ad Mendacium, Nauarrus in Manuali, cap. 18. nu. 3.

Secunda opinio ait, non peccare mortaliter. Angelus Mendacium num. 4. Rosella eodem verbo num. 8. probant, quia cum leue sit mendacium, consequenter sequitur, vt iniuria sit etiam leuis. In hac re certum est apud omnes, mendacium in prædicatore ex imperfecta animi deliberatione esse duntaxat veniale; qualia possunt esse mendacia per obliuionem, vel incogitantiam etiam culpabilem, leuiter, vel, vt legitur loquuntur, per leuem, vel leuissimam culpam.

Secundò, certum etiam est, mendacia leuia, & non pertinentia ad officium, esse venialia tantum, licet in prædicatione dicantur. Tota difficultas est, an sit mortale mendacium in leui materia, scienter dictum in his, quæ pertinent ad officium prædicatoris, & in hoc consistunt dux supradictæ opiniones contrariæ. In hoc certum est, esse mortale peccatum, si quis prædicasset scienter noua miracula, falsas indulgentias, fictas sanctorum vitas, falsas doctrinas, vel consilia, commentitias sanctorum reliquias, & similia, etiam si ista singula alioqui essent parua, V. g. parua reliquia, parua indulgentia.

Si tamen roges, an peccet etiam mortaliter, si quis prædicando alleget aliquid scienter, vt dictum in certo capite scripturæ, quod tamen alio capite continetur scripturæ: vel si allegando scienter dicat esse testimonium Augustini, quod tamen est Hieronymi, vel alterius similis patris: certe huiusmodi mendacia non videntur esse de his, quæ pertinent ad officium prædicatoris: quia dummodo testimonis, quæ citantur, sint reuera ex scriptura sacra, parum refert ad populi instructionem, sint ex hoc libro scripturæ, vel ex illo, item sint ex hoc capite, vel ex illo, item si testimonium est Hieronymi, vel Augustini, non multum refert, si citetur, vt Ambrosij, vel Gregorij Magni, & idem dicendum est in similibus casibus: ita expresse docet Caietanus 2. 2. quest. 110. artic. 4. ad finem.

Notandum est, in huiusmodi mendacijs aliquando posse esse mortale peccatum per accidens, ratione contemptus, vel scandali in populo.

Dubium septimum, An sit mortale peccatum in Doctore, qui publice docendo, mendacium scienter dicit in re leui. In hac etiam re sunt dux etiam opiniones, sicut in præcedenti dubio, sed tota huius dubij difficultas resoluenda est eodem modo, quo resoluta est difficultas præcedentis dubij.

Dubium Octauum, An mendacium scienter dictum in re leui sit mortale peccatum in viro graui, nimirum magnæ auctoritatis, vel ob doctrinam excellentem, vel ob dignitatem, vel ob vite perfectionem, & sanctitatem. Fuerunt aliqui, qui dixerunt in huiusmodi viro esse mortale peccatum ob grauem personæ circumstantiam. Verum huiusmodi opinio communitè refutata, vt videre est, apud Angelum, Rosellam, Tabicam, Syluestrum in verbo Mendacium, & merito, quia in hac re circumstantia personæ non ita auget malitiam mendacij, vt ex veniali faciat mortale, nisi accedat ratio, vel contemptus, vel scandali, vel iniuriam.